

Život pred Photoshopom: Vymazané z minulosti

Łukasz Migniewicz

Zdroje

Zdroj A

Vo februári 1990 sa objavila prvá verzia programu Adobe Photoshop. Tento rozsiahly program na tvorbu a úpravu rastrovej grafiky je produktom, bez ktorého si súčasný svet médií nemožno predstaviť. [...] Samotné slovo sa dostalo aj do neformálneho jazyka a v povedomí ľudí z rôznych spoločenských vrstiev funguje ako synonymum pre „vylepšovanie telesných nedostatkov“.

Mládež aj dospelí hovoria: „Vylepšime to photoshopom“, čím myslia vylepšenie niektorých aspektov fotografie, ktoré sa im zdajú nežiaduce, zastarané alebo nevyzerajú dobre. [...] Retušovanie sa bežne používalo už v 19. storočí, keď bola vynájdená fotografia. Nie je to žiadne prekvapenie, pretože prví fotografi boli v podstate aj portrétisti. [...] Následne sa použila idealizácia vo forme zásahu do filmu, z ktorého sa neskôr vyvolali „ručne obohatené“ fotografie.

[...] Pred digitálnou fotografiou existovala aj analógová a na získanie fotografie bolo potrebné najprv vyvolať negatív a potom pomocou zväčšovacieho prístroja exponovať fotografický obraz na papier. Na to bola potrebná špeciálne vybavená tmavá komora, ako aj množstvo chemických prostriedkov. [...] Keď sa fotografia [...] stala dostupnou pre všetkých, fotograf urobil fotografiu a o jej úpravu sa postaral niekto iný. Zvyčajne sa retušovali defekty pleti, ako sú pehy alebo vrásky, pričom sa zjemnili a vyhladili. [...] Úprava trvala približne šesť hodín. Pred druhou svetovou vojnou boli dokonca vydané špeciálne učebnice pre retušérov. Manipulácie spojené s retušou fotografií sa používali najmä na prezentáciu histórie krajín a politických systémov. [...] Fotografie Alžbety, rakúskej cisárovnej a uhorskej kráľovnej, boli retušované a potom zverejnené ako jej oficiálne portréty. Niektoré z nich boli dosť zvláštne, pretože tvár bavorskej vojvodkyne bola vystrihnutá a pripevnená na inú fotografiu, na ktorej bola zobrazená v inom oblečení.

V 60. rokoch 19. storočia vznikla aj jedna z najslávnejších amerických fotografií, [...] portrét Abrahama Lincolna, a o 35 rokov neskôr pomocou jednoduchých nástrojov, ako sú chirurgický skalpel, nožnice a štetec, bola prezidentova hlava spojená s telom amerického politika Johna Calhouna. Iróniou je, že prezident podporoval zrušenie otroctva, zatiaľ čo jeho politický

oponent Calhoun bol úplne opačného názoru. [...]

FOTO4U blog, *Retušovanie fotografií pred vynálezom Photoshopu (Retuszowanie zdjęć przed wynalezieniem Photoshopa)* [prístup 5. decembra 2020]. K dispozícii na blogu FOTO4U: <https://www.foto4u.pl/blog/artykul/retuszowanie-zdjec-przed-wynalezieniem-photoshopa>.

Zdroj B

Porovnanie dvoch fotografií. Vpravo je zmenená fotografia (okolo roku 1865) amerického prezidenta Abrahama Lincolna, spoluautora 13. dodatku k americkej ústave (dodatok k americkej ústave, ktorým sa ruší otroctvo), ktorého hlava bola nalepená namiesto hlavy senátora Johna C. Calhouna, podporovateľa otroctva, ktorý zomrel v roku 1850.

John C. Calhoun/namaloval T. Hicks; podobizeň podľa Bradyho dagerotypu; vyryl A. H. Ritchie; New York: A. H. Ritchie & Co., c. 1852 [prístup 5. december 2020]. Dostupné v Kongresovej knižnici: <https://www.loc.gov/pictures/item/2003679757/>

↑ John C. Calhoun

Abraham Lincoln/vyryl William Pate, New York, William Pate, 58 & 60 Fulton St. (1865?) [prístup 5. decembra 2020]. Dostupné v Kongresovej knižnici: <https://www.loc.gov/pictures/item/2003654314/>

↑ Abraham Lincoln

Zdroj C

Vladimír Lenin reční na Sverdlovskom náměstí v Moskvě, 1919

Horná fotografia vznikla počas jeho verejného prejavu. Na schodoch vedúcich k rečníckemu pultu možno vidieť dvoch najbližších Leninových spolupracovníkov – Leva Kameneva (hore) a Leona Trockého (dole). Na fotografii nižšie po nich nie je ani stopy. K vymazaniu došlo pravdepodobne v 30. rokoch 20. storočia počas najväčších stalinských represíí.

Vladimír Lenin reční na Sverdlovskom náměstí v Moskvě, 5. mája 1919, fotograf: Grigorij Petrovič Goldstein [prístup 5. mája 2021]. Dostupné na Wikipédii, slobodnej encyklopédii: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:After_Lenin_Speech_1920.jpg

Masha Gessen, *The Photo Book That Captured How the Soviet Regime Made the Truth Disappear* (fotokniha, ktorá zachytila, ako sovietsky režim nechal zmiznúť pravdu), 15. júla 2018, fotograf: Grigorij Petrovič Goldstein [prístup 5. mája 2021]. Dostupné na stránke New Yorker: <https://www.newyorker.com/culture/photo-booth/the-photo-book-that-captured-how-the-soviet-regime-made-the-truth-disappear>.

Zdroj D

Stručný životopis Leva Kameneva

[...] V roku 1900 sa oženil so sestrou Leona Trockého Olgou Bronsteinovou. [...] Zúčastnil sa na revolúcii v roku 1905. V roku 1908 prišiel do Ženevy, kde spolu s Leninom a Zinovjevom redigoval časopis Proletár (Пролетарий). Spoločne boli najvyššími predstaviteľmi bolševického hnutia, známeho ako „trojka“. [...] V januári 1918 poslal Lenin Kameneva na misiu do Londýna, odkiaľ ho po týždni deportovali. [...] V roku 1919 sa stal členom politbyra Ústredného výboru a v roku 1923 podpredsedom Rady ľudových komisárov. V rokoch 1918 až 1926 bol aj predsedom moskovskej mestskej rady. V roku 1923 uzavrel pakt so Zinovjevom a Stalinom proti Trockému, čím pomohol Stalinovi získať neobmedzenú moc. V roku 1926 sa Stalin obrátil proti Kamenevovi a odvolal ho z najvyšších funkcií: Kamenev bol istý čas ľudovým komisárom pre obchod, veľvyslancom v Taliansku a riaditeľom vydavateľstva. [...] 16. decembra 1934 bol zadržaný a odsúdený na päť rokov väzenia (proces s „moskovským centrom“) a čoskoro na desať rokov väzenia za pokus o atentát na Stalina. [...] V roku 1936 bol odsúdený na trest smrti a 25. augusta zastrelený. [...]

Lev Kamenev [prístup 5. decembra 2020].

Dostupné na Wikipédii, slobodnej encyklopédii: https://en.wikipedia.org/wiki/Lev_Kamenev.

Zdroj E

Stručný životopis Leona Trockého

Od 23. septembra 1917 predsedal Petrohradskému soviету robotníckych a vojenských poslancov. Bol jedným z kľúčových článkov bolševickej revolúcie. Po jej skončení vytvoril v rámci bolševického hnutia vlastnú frakciu. Bol jedným z organizátorov Červenej armády a komisárom pre vojenské a námorné záležitosti. [...] Lenin zomrel v roku 1924. V tom čase už bol Trockij v konflikte so Stalinom, [...] prehral so Stalinom boj o moc spolu so všetkými funkciami, ktoré predtým zastával, [...] musel opustiť ZSSR a bol zbavený aj sovietskeho občianstva. Trockij bol neustále sledovaný sovietskymi agentmi a niekoľkokrát sa ho pokúsili zavraždiť. Stalin sa rozhodol vymazať Trockého z dejín ZSSR, aby na neho nezostala žiadna spomienka. [...] Zomrel 20. augusta 1940: na Stalinov príkaz ho zavraždili v jeho dome úderom do hlavy. [...]

Leon Trockij [prístup 5. decembra 2020].

Dostupné na stránke zyciorisy.pl: <https://zyciorisy.pl/biografia/lew-trocki/>.

Zdroj F

Priezvisko bývalého veliteľa severokórejskej armády bolo vymazané z oficiálnych dokumentov po jeho odvolaní a zbavení moci. [...]

Pred rokom sa vicemaršal Ri Yong-ho stal obeťou čistky, ktorá pravdepodobne súvisela s upevňovaním vplyvu mladého diktátora Kim Čong-una na mocné ozbrojené sily. [...] V júli 2012 bol odvolaný z funkcie a zmizol z oficiálnej komunikácie. [...] Maršal mal byť „vymazaný“ z oficiálnych dokumentov, o čom svedčí aj zoznam smútočných hostí, ktorí sa zúčastnili na pohrebe Kim Čong-ila v decembri 2011. Ri Yong-ho tam obsadil veľmi významné štvrté miesto, čo naznačuje jeho vysoké postavenie v hierarchii diktatúry. V špeciálnej ročenke z decembra 2012, ktorú získali novinári Daily NK, však už bol maršal zo zoznamu vymazaný. [...] Z oficiálnych dokumentov mizli priezviská a niekedy sa retušovali aj oficiálne fotografie, najznámejším príkladom je Nikolaj Ježov, šéf NKVD (štátnej bezpečnosti) v rokoch 1936 – 1938, teda v najkrvavejšom období stalinského teroru. Keď sa Stalin rozhodol pracovať trochu miernejším spôsobom, kolaborant sa ukázal ako nepohodlný a stal sa obeťou mašinérie teroru. Nakoniec sa ocitol na popraviske NKVD a bol zabitý. Jedným zo záberov, z ktorých bol odstránený, je známa fotografia, na ktorej Stalin kráča v spoločnosti svojich najbližších súdruhov po nábřeží kanála Moskva-Volga. [...]

Rovnako ako za Stalina. Upadol do nemilosti a jeho meno zmizlo z dokumentov [Jak za Stalina. Popadł w niełaskę i jego nazwisko zniknęło z dokumentów], 25. marca 2013 [prístup 5. decembra 2020].

Dostupné na tvn24.pl: <https://tvn24.pl/swiat/jak-za-stalina-popadl-w-nielaske-jego-nazwisko-zniknelo-z-dokumentow-ra335359-3436196>.

Zdroj G

[...] Tento proces neustálej zmeny sa netýkal len novín, ale aj kníh, periodík, letákov, plagátov, filmov, zvukových nahrávok, karikatúr, fotografií – všetkých druhov literatúry alebo dokumentov, ktoré by mohli mať politický alebo ideologický význam. Deň za dňom a takmer minútu za minútou sa minulosť aktualizovala. Týmto spôsobom bolo možné na základe písomných dôkazov preukázať, že každá predpoveď strany bola správna. Žiadna správa alebo vyjadrenie názoru, ktoré boli v rozpore s aktuálnymi potrebami, nikdy nemohli zostať zaznamenané. Celé dejiny boli palimpsestom, ktorý sa vyškrabával a prepisoval presne toľkokrát, koľkokrát to bolo potrebné. Po vykonaní skutku by v žiadnom prípade nebolo možné preukázať, že došlo k falšovaniu. Najväčšia sekcia oddelenia záznamov, oveľa väčšia ako tá, na ktorej pracoval Winston, pozostávala jednoducho z osôb, ktorých povinnosťou bolo vyhľadávať a zhromažďovať všetky kópie kníh, novín a iných dokumentov, ktoré boli nahradené a mali sa zničiť. Číslo „The Times“, ktoré mohlo byť kvôli zmenám v politickom nastavení alebo chybným proroctvám Veľkého brata tucetkrát prepísané, stále stálo v zložkách s pôvodným dátumom a neexistoval žiadny iný výtlačok, ktorý by mu odporoval. Knihy sa tiež znovu a znovu odvolávali a prepisovali a vždy sa vydávali znova bez toho, aby sa priznalo, že v nich boli vykonané nejaké zmeny. [...]

George Orwell, 1984 (Adelaide: eBooks@Adelaide, The University of Adelaide Library, 2016), s. 48 – 49.